

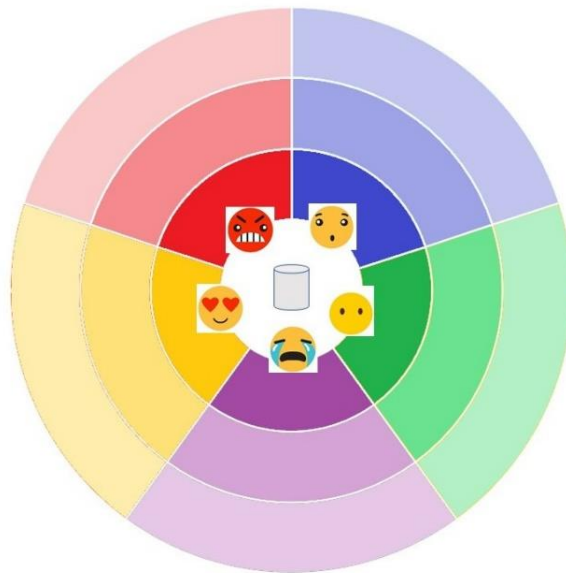
Emotienetwerken in de ruimte

De werkvorm 'emotienetwerken' met kwadranten: de basisstappen

Volg de volgende stappen.

Voorbereiding voor de docent

1. In het midden van het klaslokaal (of een ander lokaal/werkruimte waarin de leerlingen makkelijk kunnen bewegen) plaats je 'een erfgoed' (zie hieronder bij '**kies een object**').
 - Plaats het erfgoed op een verhoging. Dit kan een tafel zijn, maar mooier is een sokkel of iets wat daarop lijkt, bijvoorbeeld een hoge kruk.
 - Of leg het erfgoed op de grond.
2. Rond dit erfgoed maak je 5 kwadranten, zoals op de afbeelding. Dit kun je doen met (stoep)krijt, met afwasbare viltstift, met schilderstape of met gekleurde draden wol die je op een aantal plaatsen vastplakt met tape.
3. Grens het kwadrantengebied af met een cirkel, zoals op de tekening. De kwadranten lopen dus niet oneindig door tot de muren van het lokaal.
4. Elke kwadrant staat voor een emotie. Het beste is het, als je dit weergeeft door in elk kwadrant een emoji te leggen. Je kunt de emoji kopiëren en uitknippen (zie werkblad emoji). Je kunt ze ook zelf tekenen.
5. Het is de bedoeling dat de deelnemers tijdens het emotienetwerken, positie gaan kiezen door in een bepaald kwadrant te gaan staan.
6. Hoe dichters naar het midden, hoe sterker de emotie die iemand voelt.
7. Iemand kan ook helemaal buiten de cirkel gaan staan. Dat is ook een positie.

De vijf kwadranten met het erfgoed in het midden.

Bij het emotienetwerken met kwadranten zullen dus alle leerlingen met een bepaalde emotie bij elkaar staan.

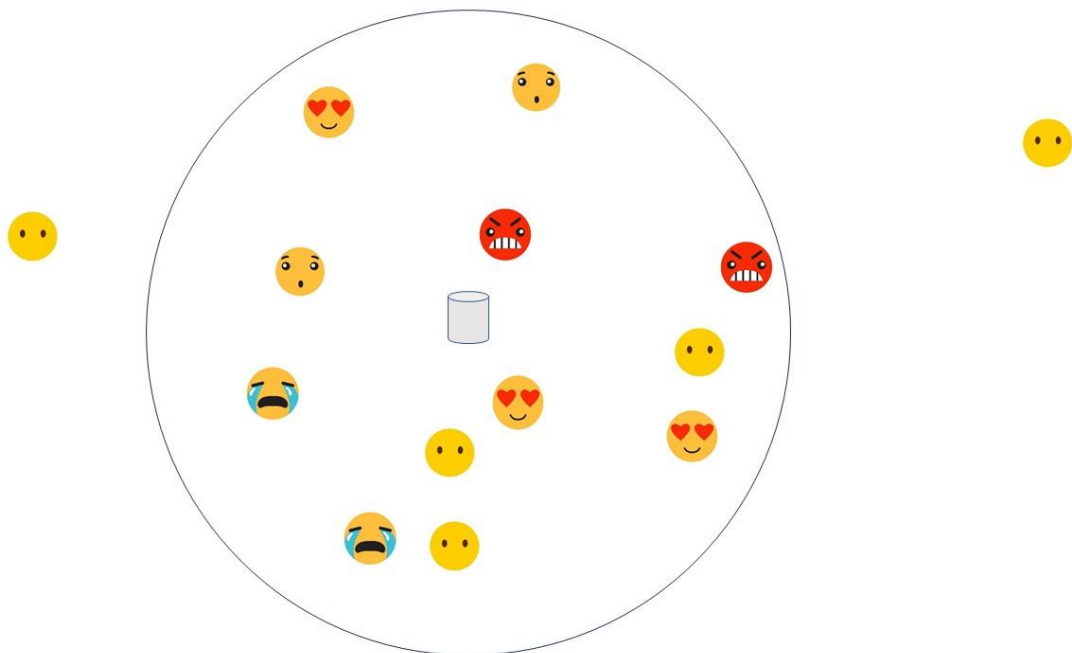
Emotienetwerken in de ruimte

De werkvorm 'emotienetwerken' zonder kwadranten: de basisstappen

Volg de volgende stappen.

Vorbereiding voor de docent

1. Kopieer voldoende emoji voor alle leerlingen, minstens twee per leerling van elke emoji, en knip ze uit (zie werkblad emoji).
2. In het midden van het klaslokaal (of een ander lokaal/werkruimte waarin de leerlingen makkelijk kunnen bewegen) plaats je 'een erfgoed' (zie hieronder bij '**kies een object**').
 - Plaats het erfgoed op een verhoging. Dit kan een tafel zijn, maar mooier is een sokkel of iets wat daarop lijkt, bijvoorbeeld een hoge kruk.
 - Of leg het erfgoed op de grond.
3. Maak een grote cirkel rond het erfgoed, met afwasbare stift, of krijt bijvoorbeeld. Alle leerlingen moeten rond de cirkel kunnen staan.
4. Op een tafel buiten de cirkel liggen de emoji in stapels, dus vijf stapels.
5. Tijdens het emotienetwerken pakken de leerlingen de emoji die past bij hun emotie. Ze leggen deze neer op een plek dichtbij (sterke emotie) of verder weg (minder sterke emotie) van het erfgoed. Daarna stappen ze naar achteren, maar wel in de buurt van hun emoji.

Zo kan het er tijdens de sessie uit gaan zien.

Bij het emotienetwerken zonder kwadranten liggen de emoji dus door elkaar heen.

Met of zonder kwadranten: het geeft allebei een eigen dynamiek. Welke vorm je het liefste doet, is helemaal vrij.

Emotienetwerken in de ruimte

De les in stappen

Introductie met PowerPoint

1. Laat de leerlingen kennismaken met de 5 emoties door dia 2 te tonen van de PowerPoint. Bespreek de emoties met hen. Leg uit dat elke emotie/emoji heel sterk kan voelen/zijn maar ook veel minder sterk. Bijvoorbeeld de boos-emoji kan enorme woede uitdrukken, maar ook betekenen dat je je ergert. De verdriet-emoji kan groot verdriet en tranen uitdrukken, maar ook een beetje droevig zijn. Neem de tijd om de beelden en de gevoelens met de leerlingen te verkennen.

Je kunt natuurlijk ook zonder PowerPoint over emoties praten. Dan laat je de emoji zien en bespreekt de gevoelens die ze representeren.

Tips:

- Zorg dat jullie praten over *emoties/gevoelens* en niet over *meningen*. Een mening zit in eerste instantie in je hoofd, een gevoel zit meer in, bijvoorbeeld, je buik of je hart. Je kunt dit ook vragen aan de leerlingen: waar voel je dat?
- Zorg dat je hierbij een veilige sfeer scheidt zodat het praten over emoties zo gewoon mogelijk voelt. Je kunt bijvoorbeeld vragen: wanneer voel je je boos/blij/verdrietig/verbaasd? Hoe voelt dat dan? Waar (in je lichaam) voel je dat? Wat voor woorden kun je daar allemaal voor gebruiken? Hoe kijk je daarbij? Een veilige sfeer kun je scheppen door een aantal afspraken te maken, die je vervolgens ook goed bewaakt. Bijvoorbeeld: We laten elkaar uitpraten. We lachen niet om elkaar. Elke emotie is oké. We begrijpen dat verschillende mensen verschillende gedachten en gevoelens hebben. Zie ook tool 3.

Eerste + tweede positie

2. Ga met de leerlingen naar de plek waar je 'het erfgoed' hebt neergezet met de 5 kwadranten of de lege cirkel eromheen.
 - Vraag de leerlingen om een positie te kiezen in een van de kwadranten. Hun positie past bij de emoji die in het kwadrant ligt. Met andere woorden: maakt dit (naam voorwerp) jou boos, dan ga je in het kwadrant staan waar de boze emoji ligt. Hoe dichtbij het voorwerp je gaat staan, hoe sterker je gevoel is. Hoe verder weg, hoe minder sterk.
 - Of vraag de leerlingen een emoji te pakken en die op een bepaalde afstand (dichtbij of verderweg) van het erfgoed te leggen.
3. Als iedereen staat, vraag je een aantal leerlingen om te vertellen waarom ze daar staan of waarom ze die ene emoji daar hebben neergelegd. Waarom sta je in het blije stuk? Waarom heb je een blije emoji neergelegd? Wat voel je bij dit erfgoed? Let er telkens op dat leerlingen geen meningen verwoorden (ik vind dit...), maar emoties (ik voel... het maakt me...). Als dat moeilijk is, help hen dan door terug te grijpen op het bespreken van emoties dat jullie in de introductie hebben gedaan, en waar je die kunt voelen.
4. Na deze bespreking en uitwisseling, is het mogelijk dat sommige leerlingen andere, of meer, emoties hebben gekregen. 'Nu ik dit heb gehoord van Yara, ben ik eigenlijk ook wel een beetje...' Iedereen die dat wil, kan nu naar een ander kwadrant gaan of een andere emoji erbij pakken. In de tweede variant (zonder kwadranten), is het mogelijk om meerdere emoties te hebben. 'Ik vind het nog steeds mooi, maar ik ben nu ook een beetje boos.' De leerling legt de tweede emoji op de plek die hen het beste uitkomt.

Emotienetwerken in de ruimte

Input van buiten

5. Je vertelt iets over het erfgoed. Dit kan feitelijke informatie zijn, bijvoorbeeld over herkomst of gebruik van dit voorwerp, dit kunnen ook gevoelens of meningen zijn van mensen. Dit kun je doen door voor te lezen, of door een filmpje te tonen. Je geeft hiermee als het ware een ander, of een nieuw, of een extra perspectief op het erfgoed.

Derde + vierde positie

6. Je vraagt de leerlingen of ze nu, nadat ze dit gehoord/gezien hebben, misschien op een andere plek willen staan of nog een nieuwe emotie willen neerleggen. Leerlingen die dat willen, kiezen een andere positie of leggen nog een (tweede of derde) emotie neer.
7. Vraag aan een aantal leerlingen waarom ze van plek zijn veranderd of waarom ze niet van plek zijn veranderd of een andere, nieuwe emoji hebben neergelegd. Wat maakt dat je nu ergens anders gaat staan/juist bent blijven staan waar je stond? Of dat je een andere emoji hebt neergelegd? Waar had dit mee te maken? Hoe voelde dat? De leerlingen luisteren naar elkaar.
8. De leerlingen kunnen op elkaar reageren en dan weer, naar aanleiding van wat een medeleerling zegt, nogmaals van positie veranderen. Sommige leerlingen hebben dan dus in totaal vier keer een positie gekozen of emoji neergelegd. Sommigen zijn misschien al die tijd op hun eerste positie/in hun eerste emotie gebleven. Ook daarover kunnen ze, als ze willen, iets vertellen.

Afsluiting

Zie hieronder.

Emotienetwerken in de praktijk

Lesvoorbeeld 1: Is het erfgoed? of: moet dit object in de vitrine staan?

Vorbereiding voor de (museum)docent

Kies een object.

- Een object dat past bij een betekenisvolle of belangrijke gebeurtenis die nu speelt. Zie tool 6 – een actuele kwestie vinden.
- Of een foto van een erfgoed.
- Of neem iets mee zoals een steen van een gebouw dat gesloopt wordt, een tak van een beeldbepalende boom die (net) omgehakt is/wordt, een brug die wordt afgebroken, een foto van iets dat op TV is, of bepaalde muziek, die op dat moment door veel mensen erg belangrijk wordt gevonden en waar veel emoties bij meespelen.
- Of vraag in het lokale museum of bij de oudheidkamer om een voorwerp waarvan je niet meteen kunt zien wat het is en dat er niet erg waardevol uitziet.
- Of, als deze les plaatsvindt in een museum: kies een object uit het depot.

Zorg er in ieder geval voor dat je informatie over het object hebt. Het mooiste is het, als je feiten weet te vertellen én ook emoties/gevoelens van andere mensen bij dit object. Deze kun je vinden in de reacties op Facebook onder berichten, of soms in de reactiemogelijkheid in online kranten, in ingezonden brieven, of misschien ken je iemand die iets over het object weet of zelfs, van wie het object is.

Als de les plaatsvindt in een museum dan hebben jullie informatie over het object.

Emotienetwerken in de ruimte

Verloop van de les

- Praat kort met de leerlingen over musea in het algemeen of over het museum waar jullie nu zijn. Wat staat/hangt er in een museum? Hoe zouden ze bepalen of iets in een museum mag hangen of staan? Gaat dat alleen over heel mooi, heel duur of heel oud? Nee, zeker niet. Iets kan ook veel waarde hebben omdat veel mensen het belangrijk vinden. Bijvoorbeeld omdat veel mensen er herinneringen bij hebben. Of omdat het hoort bij een belangrijke gebeurtenis in ons land, of een belangrijke periode in de geschiedenis.
- 1. Doe de introductie met de leerlingen (stap 1).
- 2. Ga met de leerlingen naar het object (stap 2) en stel de vraag: Wat voel je hierbij? De leerlingen kiezen hun posities in het kwadrant of leggen een emoji neer. Doorloop alle stappen zoals hierboven beschreven (stap 3 t/m 8)

Ten slotte vraag je aan de leerlingen of ze nu kunnen aangeven of dit voorwerp in een museum thuishoort en waarom wel of niet. Bijvoorbeeld: het is belangrijk voor veel mensen, het hoort bij een belangrijke gebeurtenis, of een belangrijke gewoonte of een belangrijk ritueel. Je kunt ook vragen: is dit erfgoed? Maar dan moet je het eerst hebben over wat erfgoed 'is'. Als je vraagt: moet het in een museum staan? dan heb je impliciet gevraagd: vinden jullie dit erfgoed? Als dit een museumles is, dan vraag je aan de leerlingen of dit object in het depot moet blijven of dat het in een vitrine moet staan. Eventueel plaatsen jullie daarna, met officiële witte handschoenen aan, het object in een lege vitrine.

Extra activiteit: de leerlingen bedenken samen welke informatie er op het tekstbordje van dit object komt te staan.

Afsluiting

Vraag aan de leerlingen hoe ze het ervaren hebben. Als het goed is, is het gesprek voor een groot deel al gevoerd tijdens het emotienetwerken. In de afsluiting stuur je aan op de conclusie dat rond een object (dat wij al dan niet 'erfgoed' noemen) verschillende emoties mogelijk zijn. Die emoties kunnen veranderen onder invloed van meer kennis; die kennis kan bestaan uit feiten (als dit al zo oud is / van die-en-die is geweest dan vind ik dat het in een museum thuishoort) en uit emoties (voor bepaalde mensen is iets erg belangrijk bijvoorbeeld). Het is niet nodig dat leerlingen iets belangrijk gaan vinden omdat het voor andere mensen belangrijk is. Het is wel nodig dat leerlingen open leren staan voor de emoties/gevoelens van anderen rond bepaalde objecten/gebouwen/tradities.

Lesvoorbeeld 2: Wat vind jij ervan?

Vorbereiding voor de docent

Kies een 'erfgoedkwestie' (zie tool 7). Zorg dat je genoeg informatie over de kwestie hebt. Feiten én meningen/emoties die mensen (bijvoorbeeld in ingezonden brieven of als reactie op online berichten) hebben geuit.

Lijst een foto van de kwestie in of lamineer de foto (bijvoorbeeld uit de krant). Zet 'de kwestie' op de sokkel of leg haar op de grond.

Verloop van de les

Volg met de leerlingen de stappen uit de beschrijving van de werkvorm Emotienetwerken. Stap 1: doe de introductie. Ga met de leerlingen naar 'de kwestie' en vertel kort wat de kwestie is (bijvoorbeeld: dit gebouw wordt gesloopt, het wordt een monument, etc.). Stel de vraag: wat vinden jullie hiervan? Of: ben je het ermee eens? Wat je precies vraagt hangt af van de kwestie. Stap 2: De

Emotienetwerken in de ruimte

leerlingen kiezen hun posities in het kwadrant of leggen een emoji neer.
Doorloop de stappen 3 t/m 8.

Afsluiting

Vraag aan de leerlingen hoe ze het ervaren hebben. Stuur aan op de conclusie dat er rond erfgoed altijd veel emoties en ook belangen spelen. Soms ontstaan er conflicten. Het is belangrijk dat je leert goed naar elkaar te luisteren en te proberen te begrijpen dat andere mensen andere gevoelens hebben over een en hetzelfde object/gebouw etc. én dat die gevoelens ook nog kunnen veranderen in de loop der tijd.

Variatie voor beide versies: uitbreiding van stap 5

Input 1: geef feitelijke informatie over het object of de kwestie

De leerlingen kiezen nieuwe posities

Input 2: geef informatie over emoties/gevoelens van mensen rond deze kwestie

De leerlingen kiezen nog een keer nieuwe posities. Vraag: is er een verschil voor je of je feiten hoort of dat je over de gevoelens van mensen hoort bij deze 'kwestie' of dit object? Wordt het anders als je een emotioneel verhaal hoort? Waarom wel of niet?

Emotienetwerken in de ruimte

Schema's voor de stappen in het emotienetwerken

Basisschema

	Locatie	Nodig
Introductie 1. Kennismaken met de 5 emoties	In de klas	Powerpoint
Eerste + tweede positie 2. Positie kiezen rond het erfgoed 3. Uitwisseling 4. Eventueel nieuwe positie/emoji Input 5. Geef informatie over het erfgoed Derde + vierde positie 6. Evt. nieuwe positie/emoji kiezen 7. Uitwisseling 8. Evt. nieuwe positie/emoji kiezen	Grote ruimte zonder stoelen	Emotienetwerken
Afsluiting		

Variatie: met uitbreiding van stap 5: twee soorten input

	Locatie	Nodig
Introductie 1. Kennismaken met de 5 emoties	In de klas	Powerpoint
Eerste + tweede positie 2. Positie kiezen rond het erfgoed 3. Uitwisseling 4. Evt. nieuwe positie/emoji Input 1 5. Geef feitelijke informatie over het erfgoed Derde + vierde positie 6. Evt. nieuwe positie/emoji kiezen 7. Uitwisseling 8. Evt. nieuwe positie/emoji Input 2 9. Geef informatie over emoties/gevoelens van mensen bij deze kwestie of dit object/gebouw Vijfde + zesde positie 10. Evt. nieuwe positie/emoji kiezen 11. Uitwisseling 12. Evt. nieuwe positie/emoji	Grote ruimte zonder stoelen	Het erfgoed in de kwadranten
Afsluiting		